

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 5 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarchie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru strălănătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidiecezane Sibiu, strada Măcelarilor 47
Correspondențele sînt a se adresa la:
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 43.
Epistole nefrancate se refușă. — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru de-oare publicare.

Prenumeratiune nouă

la

„Telegraful Român”.

care apare de trei ori pe săptămână, deschidem pe trimestrul Aprile-Iunie al anului 1883, cu prețul cel mai moderat, ce se poate vedea în fruntea foaiei.

Banii de prenumeratiune se trimit mai cu înlesnire pelângă asignațiuni postale (Posta utalvány — Post-Anweisung.) Numele prenumerantului, al comunei unde se află cu domiciliul, și eventual al poștei ultime se fie scrise bine, ca să se poată ceti.

Se atrage atențiunea on. domni abonați, al căror abonament se sfârșește cu ultima Martie 1883, ași înnoi din vreme abonamentul, pentru ca să nu fie espeditura silită a sista, sau a întârșia cu espedarea foiei*).

Editura „Telegrafului Român” în Sibiu.

*) O înlesnire foarte mare în espedițiune se face prin lipirea unei fâșii de adresă dela abonamentul ultim.

Apelul.

Spațiul nu ne-a mai permis în nrul trecut a ne da seama mai pe larg asupra apelului publicat deja, îndreptat către alegătorii deputaților subscriși în același apel. Venim acum să ne dăm seama așa, după cum îl scim aprețul.

Domnii deputați află că proiectul privitor, la scoalele secundare poate să mulțamească pe români; cred în promisiunile serbătorești a le ministrilor; presupun că prin cele hotărșite de majoritatea dietei și promise de ministri s'au delăturat toate tēmerile, câte se ridicaseră față cu proiectul scoalelor secundare.

Și fiindcă dēșii află, cred și presupun toate cele amintite, sfātuiesc, roagă chiar pe alegătorii dinșilor a nu lua parte la adunări, la proteste, la demonstrațiuni contra proiectului, mai ales după ce acum și așa e prea târșiu pentru protestare. Și sfātuiesc, ca să urmeze „minței sănătoase,” să se fe-rească de tot, ce ar da un nutriment suspectărilor și că sînt gata a aduce jertfele cele mai mari pentru prosperarea patriei.

Cea dintăiu impresiune ce o face enunțiatul deputaților subscriși în apel este înainte de toate

lipsa de vre-un princip sau vre-o idee politică, care să conducă pe cetitor la terenul sigur al convingerii; este lipsa cel puțin de un oportunism rațional și onorific, care să facă clară starea cu factori dați pentru vre-o situațiune nouă mai favorabilă și în sfârșit lipsa de bărbăție a subscrișilor de a turna vin curat în paharul, și al alegătorilor și al acelora, cu care au să lucre în interesul alegătorilor.

În timpuri și în împrejurări serioase ca ale noastre, noi românii trebuie să fim bărbați întregi și să ne străduim, ca barem încât atērnă dela noi să avem situațiuni lămurite.

Noi așa scim, că n'am fost nici când oamenii disordinei, neînțelegerei și nu voim să fim nici odată. Dar de altă parte aceasta n'are să dīcă că acum earăși să ne întorcem la bonomia noastră tradițională, și pentru vorbe frumoase să renunțăm la dreptatea unei pozițiuni demne de un popor, care se stimează pe sine.

Dăci dacă vine apelul și dă românilor sfaturi, ca să se fe-rească de rele, adresa e cu totul greșită. Românii n'au făcut și nu fac nimic, ce ar merita chiar și suspectări și ei au jertfit și jertfesc tot deauna mai mult și mai cu resignațiune, decât acei ce i suspectează, și i vor suspecta, din drag senin, pentru că au ideea ficsă, că patria numai prin maghiarisare poate fi fericită.

N'au încercat românii în dieta Ungariei din 1861 și în conferența regnicolară din Alba Iulia din același an, n'au încercat la 1865, nu s'au arătat aplecați la 1872 la înțelegeri și nu s'au sfărmat toate încercările de stānca ambițiunii și exclusivității unguresci?

Unica învățatură o putem estrage din trecut, că domnii politici unguresci și când sînt dispuși, câte odată, mai scie Dđeu din ce motive, a promise câte ceva, nu sînt serioși.

Findecă am făcut amintire, să aruncăm o scurtă privire asupra evenimentului dela 1872.

Lăsăm la o parte lucrul netăgăduit, că între români totdeauna a existat o parte, care a fost aplecată a pași activă, însă cu demnitate; lăsăm la o parte tratamentul, de care s'au bucurat acei pușini dintre români, căți se putură străcura în casa de putăților Ungariei, dacă n'au aparținut partidei guvernamentale, și ne mărginim la cazul, când ministrul-president de atunci Lonyay a întreprins încercarea unei transacțiuni cu bărbații politici ai românilor.

Dacă Lonyay voia serios să se înțeleagă cu românii, de sigur că nu ocolea pe reposatul metro-polit Șaguna, recunoscut până și de sferile cele mai înalte din monarchie de bărbat politic. Încercarea însă a fost trimisă în scenă pentru ochii lu-

mei, ut aliquid fecisse videatur și ocolind pe reposatul Șaguna a avut drept rezultat mai puțin decât un „Nesze semmit fog meg jól”. Nici o îndoială că aceasta a fost și scopul ministrului și guvernului unguresc de atunci. Și scopul l'au și ajuns, pentru că a fost croit din capul locului de așa.

De atunci incoace a murit Șaguna și au urmat multe lucruri, cari dovedesc că politicii unguresci ignorează și persecută toate naționalitățile nemaghiare din țeară, prin urmare și pe români.

Am pute înșira multe mai mari și mai mērunte, legi și alte dispozițiuni, cari, dacă politicii unguresci ne respectau cât de cât, nu le votau nici odată.

Dar apelul ne asigură că casa deputaților a hotărșit, ca să pună în legea fitoare apriat, că limba și literatura română să se considere de obiect obligat în scoalele secundare române susținute de români, și numai în clasa VII și a VIII limba și literatura maghiară să se instruească în limba maghiară.

În adevăr mare căștig! că într'o scoală românească, susținută din mijloace private românesci, este admisă și limba cu literatura română ca obiect obligat! Nu e oare ironie, când pentru ceea ce este lucrul atât de firesc se cere un amendament și primirea amendamentului se consideră de un favor; ear de altă parte proiectul guvernului consideră de ceva, ce se înțelege de sine ca limba și literatura maghiară să se instruească unguresce în scoala românească?

N'avem nimica în contra limbei maghiare. Ba ne ar părē bine, când am vedea că și maghiarii învață pe cea română, cum învață românii pe cea maghiară. Era însă de lipsă ingerința limbei maghiare în institutele românesci, după cum dispune proiectul?

Nici absolutismul austriac, pe care maghiarii cu deosebire îl înfățișează la toate ocașiunile ca ciuhă de spaimă, nu se îndeasă cu limba germână, — o limbă universală cu o literatură, carea cuprinde în sine, pe lângă bogăția proprie, aproape toate literaturile vechi și noue din lume — în institutele negermanilor, cum se îndeasă cea maghiară, care, afară că e limbă oficială în stat, numai oferă nici un avantaj.

Favorul, ce ni-l indigita apelul este, un drept, care dacă lipsea din lege era o nedreptate flagrantă. Favorul este un drept, care însă se întunecă și se paralizează chiar prin dispozițiunile cu limba și literatura maghiară, prin dispozițiunea cu esamenele și testimoniile de maturitate, prin dispozițiunile, care privesc calificațiunea profesorilor. Aceste și dispozițiunile din țilele din urmă sînt indiciile cele mai

FOIȚA.

Cristian Waldo

sau

CAILE NOROCULUI.

Roman de George Sand.

(Tradus de E. B.)

(Urmare 30).

— A! da! replică avocatul, iară te-ai dus în țeara visurilor?

— Ei bine, ce-i? Mai vede-se aurora boreală? îl întrebă Cristiano, evident legănat în somnul său de visiuni rișdēnde.

— De unde să mai fie pe vremea aceasta aurora boreală? dīse dl Goefle. Acuși o să rēsără soarele!

— Soarele? Cine vorbește de soare în mijlocul balului? murmură Cristiano cu vocea cea mai dulce a unui dormitor, care pare a se ruga și a se linguși, ca să-l lași să doarmă.

— Da, da, balul, fracul meu, soarele, pantalonii mei, aurora boreală, toate sînt foarte logice, replică dl Goefle, și toate se înlănțuiesc foarte bine în visurile Dtale, amice; dară eu voesc cuvinte mai

bune, și am să te scutur, până ce vei fi în stare să pledezi cauza ceva mai bine.

Bunul Cristiano se lāsă să-l scuture cu o blāndetă neasemēnată. El era datat a dormi pe ori și ce scāndură, fie pe mare la ori și ce vreme, fie pe drumuri în ori și care vehicul, așa, încât el afla ingrigirea avocatului, a-l legāna cam aspru, îndestul de plăcută, a'i face simțemēntul odihnei și mai plăcut. Însă cu încetul lui îi veni ideea ași da seamă de locul, unde se află. El redeschise ochii, privi spre sobă, apoi se întoarse, ca să întrebe părēții întunecoși ai salei.

— Să mă ia dracul, dīse el, dacă sciu unde mă afu! Dară ce-mi pasă! Ađi aici, māne acolo! Așa-i viața!

— Ia-ți cel puțin osteneala, îi dīse avocatul, și te uită înaintea cui ești.

Mulțamit cu această admoniție mārēată, dl Goefle se așteptă, a vedea surprinderea, spaima sau confuzia, esprimāndu-se în fața vinovatului; dară nimic din toate aceste. Cristiano își frecă ochii, se uită rișdēnd la el și îi dīse cu ton foarte afabil.

— Îmi pare foarte bine! Dară ce voesci dela mine?

— Cum, ce voesc? esclamă dl Goefle indignat. Eu voesc blana mea, căciula mea, vesta mea, rufele mele, pantalonii mei, în sfârșit tot ce mi-ai luat spre a îmbrāca și infrumșeța amabila-ți persoană!

— A! A! Așa cređi? Dta visezi, dle! dīse aventurierul ridicāndu se și privind cu mirare la garderoba sa împrumutată. Apoi începēnd a rișdē la amintirea încă confusă a aventurii sale, el dīse:

— Dđeu, domnule Goefle, căci am onoare a vorbi cu respectabilul și vestitul domn Goefle, așa-i?

— Așa cred, domnule; și apoi?

— Apoi, replică Cristiano sculāndu-se de tot și luāndu-și căciula doctorului cu o curtoasie perfectă de pe cap, am să-ți cer o mie de iertări, deși recunosc că nu merit nici una. Însă, ce este de făcut, dle! Eu sînt tinēr și la moment neprevēđut cu haine.

O idee romantică m'a dus aseară la bal, și n'avem la mână alt costum decent, decât acesta, care mi l-a trimis providența la vreme. Eu sînt foarte curat și foarte sănătos, însă de cumva nu-ți convine a îmbrāca haine purtate de mine, eu te asigur că-ți-le cumpēr māne, cu prețul, care-l vei cere.

Foarte bine! Te afu glumeț!

Cređi Dta că eu sînt negustor de haine?

— Nu, nici decât; însă eu m'ași supēra, dacă ai crede că eu sînt hoț. N'am obiceiul.

— În adevăr! Eu ved că ești băiat de treabă... dară foarte nesocotit. Și de m'ași mânia, totuși n'ași pute schimba nimic. Eu ved, că nu ești bolnav, în adevăr! Ești rumen, minunat... Și ce pēr!... Al băete, eu recunosc mirosul pudrei mele!... Dar

sigure, că proiectul actual este numai o etapă pe calea maghiarisării ulterioare a institutelor, pentru care noi ne-am impus impozite deosebite de cele comune ale statului, din care se spriginesc scoalele maghiare, numai ca să ne creăm un adăpost al limbei și naționalității noastre.

Apoi promisiunile solemne ale ministrilor!

Pe ce să punem mai mare pond, pe promisiunile goale, fie cât de patetică solemnitatea, cu care ni se fac, sau pe legile votate de dietă?

Noi credem că în toată lumea civilisată legile sancționate sunt preferate, deși acolo și promisiunile valorează, dacă nu cât o lege, dar aproape de atât.

În § 17 articolul de lege 44 din 1868 se poate citi: „... Din punctul de vedere al succesului în „strucțiunii publice însă, al culturii generale și al „bunei stări, fiind și scopul suprem al statului, „acesta e obligat a purta grije cât numai se poate, „ca cetățenii ori-cărei naționalități, ce trăiesc în „massă mai mare la olaltă, să se poată perfecționa „în limba lor maternă în ținutul locuit de ele, până „unde se începe cultivarea mai înaltă academică“.

Va se zice, statul prin lege au promis solemn că va purta grije de promovarea perfecționării naționalităților în limba lor maternă până la studiile academice. În Transilvania sunt aproape două milioane de locuitori, între cari 1,200,000 după date oficiale sunt români. Întrebăm, cum stăm cu promisiunea cea solemnă prin lege acum de cinsprădece ani? În câte institute secundare susținute de stat se poartă grije de perfecțiunea românilor în limba lor proprie? În nice unul!

Din contră se viră limba maghiară în instrucțiunea elementară și după fitoarea lege și în cea secundară. În instrucțiunea secundară, care nu e susținută de stat, ci cum am zis, din sudoarea noastră, care ne prisosese, după ce acoperim cu scumpătate sarcinile statului și după ce ne mai tragem o parte și dela gura noastră și a copiilor nostri.

Dl ministru de culte și instrucțiune, se zice în apel, ar fi promis că § 18 din articolul de lege 44 din 1868 va rămâne în valoare și mai departe și va înființa catedre de limba română pe lângă scoalele secundare din ținuturile, unde limba română e „lătită“ (de ce nu turtită.)

În punctul acesta sîntem aplecați a crede dlui ministru de instrucțiune. § 18 va rămâne în valoare ca și § 17, însă amândoi neesecutându-se nici odată.

Apelul așa dară se bucură în zadar, când cu multă satisfacțiune spune alegătorilor, ce au promis ministrii cu solemnitate. Alegătorii și publicul român de altă parte cetind apelul l vor pune din mână aducânduși în cazul cel mai bun aminte de dicerea germană: „Die Botschaft hör' ich wohl, aber mir fehlt der Glaube.“ (Aud ce e drept vestea, dar nu o pot crede)!

E frumoasă rola, ce s'ar părè, din cele ce zic domnii subscriitori ai apelului, că au luat asuprași: „a înainta buna înțelegere“.

Dacă însă vor avè în întreprinderea lor numai succesele, care le au avut față cu proiectul dela ordinea țilei, atunci munca dlor va fi foarte rău respalțită.

Și mult ne temem că și cu „înțelegerea“ pusă la cale de dînșii, va fi cum a fost cu cele anteri-

spune-mi cum dracu te-ai dus la bal fără invitație, căci n'ai costum de călătorie, ce anunță...

— Că aparțin societății bune, așa-i?... O! zii, că nu mă potrivesc cu localitatea aceasta.

— Ei, eu nu pot dice nimic: haina nu face pe om. Dta ai mână foarte aristocratică. Să vedem îndată: cine ești? Dacă este vorba de un roman, eu iubesc istoriile romantice, dacă este vorba de vr'un secret... ei bine. Fața Dtale îmi place și îți promit discrețiune... de avocat, cu aceasta e zis tot.

— Eu nu mă îndoesc de discrețiunea dtale, Domnule Goefle, răspuse Cristiano, și altcum nu este secret în vieța mea, care nu l'ași pute spune unui bărbat de spirit și de familie: dară istoria mea e cam lungă, și te înșcințez că soba numai încăldește... Și apoi, ca să-ți spun adevărul, deși am cinat ați noapte bine totuși simț apetit, de când am deschis ochii...

Și eu, zise dl Goefle, căci eu obicinuesc a lua ceaiul cu caimac în pat îndată ce me deștept. Bădăranul acesta de Ulfilas m'a părăsit cu totul! Eată pe masă aceleași mîncări care au fost aseară.

— Din grația mea, domnule Goefle, căci eu recunosc șunca și peștele, ce le am furat din bucătăria bunului acest domn Ulf... cum i ai zis?

(Va urma).

oare. Ear rezultatele, dacă s'ar putè ajunge la vre-un rezultat, ar fi ca și cele din proiectul din desbatere.

De altă talie trebuie să fie bărbații, cari să corespundă unei probleme așa de ponderoase în viața românilor. Ei ar trebui să cunoască cel puțin poporul în numele și în interesul căruia vor să întrevină.

Subscriitorii apelului dovedesc această necunoscință în mod eclatant. Ne pare rău de aceasta, nu numai pentru că au luat o misiune așa de grea asuprași, dar și pentru că dînșii se țin cu toții a fi români și datorii fiecărui român este ca înainte de toate să cunoască poporul său. Dînșii se înfățișează în afacerea, cu care s'au însărcinat — înțelegem: „înțelegerea cu celelalte popoare“ — ca și cum ar ignora toate antecedentele românilor, ca și când acum ar fi să pună dînșii basă la o înțelegere între popoarele conlocuitoare și că românii n'ar mai fi dat dovedi, că sunt pîntrunși de adevăratele interese ale statului. Cu alte cuvinte, indirect consimt și dînșii cu învinuirile, ce face presa ungurească românilor.

Subscriitorii apelului și în interesul lor individual erau datori a se presenta altfel publicului. Ei trebuiau să nu se umilească într'atât înainte maghiarilor, încât să ia de bani buni și de lucruri importante nisce amendamente, care le pretindea buna cuviință, dacă nu simțul de drept. Ei nu trebuia să se ademenească de nisce promisiuni ministeriale de valoarea unor bomboane, cu care să îmbunează inima copiilor.

Ei trebuiau dacă au vrut să facă ceva să studieze antecedentele românilor, să și formeze o programă basată pe principii de drept; să se fi pus în atingere cu românii din diverse părți și de diverse păreri, dacă sunt diverse păreri, să se conformeze acestor păreri și apoi să procedă mai departe.

Noi din toate acestea nu am simțit să se fi făcut nimic, până la desaprobaria atitudinii românilor față cu desnumitul proiect, care deși vine într'o formă de instrucțiune pentru alegătorii dlor, mănecă dela atitudinea românilor transilvani

Dar dacă domnii din apel n'au curajul de a căuta de a dreptul în ochii contrarilor nostri și n'au experiența sau pîntrunderea față cu deșertăciunea promisiunilor ministeriale, când legile nu se respectează, trebuia să nu peardă din vedere că în situațiunea politică de ați nu ar fi nimic mai periculos pentru români decât lipsa de solidaritate.

Solidari trebuie românii să păsească contra ori și cărei primejdii ce le ar amenința existența. Și cum că proiectul din cestiune este capabil de a le împedeca dezvoltarea firească în cultură și literatură, au dovedit-o oratorii din casa deputaților, cari susținură că poporațiunea din Ungaria trebuie maghiarisată și că românii nu sunt capabili de viață. Contra astorfel de atacuri însă ale existenței naționale române, trebuie să se lupte cu mijloace legale umăr la umăr toți românii, cu toată serioșitatea, dar nu numai în măsura, ce le va permite grațiositatea ministerială.

Nu scim încă, care va fi efectul enunțațiunii nerumegate a celor cinci domni deputați; zicem însă, că dacă soartea cea rea ar voi ca românii, într'un timp apropiat, să nu fie toți pe același teren de activitate — numai domnii apelanți vor fi de vină!

Revista politică.

Sibiu, în 5 Aprilie.

Proiectul pentru scoalele secundare s'a votat în casa deputaților Ungariei și în desbatere specială. Acum va trece la casa magnaților. La § 69 unde se tratează de limba (maghiară) din esamenele de calificățiunea profesorilor a vorbit Missici (roman timișorean) „P. Ll.“ scrie ca numai până la jumătatea vorbirei, din cauză că s'au bolnăvit. Missici recunoaște ca §. e gravaminos, dar *propter bonum pacis* l' primesce neschimbat. La §. 71. (Interdicerea ajutoarelor dela staturile străine și domnitori străini etc.) Wolff a arătat că e §. de pîntritor bisericei catolice, căruia i se garantează privilegiu. Ministrul president a răspuns foarte aspru lui Wolff și a rugat, ca să se treacă la ordinea țilei. Csany intrerupend pe min. pres. a zis că multe sunt adevărate din cele zise de Wolff.

Între Budapesta și Berlin s'a încins o polemică de diare, care este pagubă că publicului nostru nu se poate face cunoscută mai pe larg, căci merită. Oficiosul diar „Die Post“ din Berlin răspundend oficiosului din Budapesta „P. Ll.“ la unele apostrofări ale acestui din urmă, că „suveranitatea“ poporului în Ungaria e o simplă jucărie și un neadevăr.

Proiectul pentru scoalele medii în parlamentul Ungariei.

Diua a opta a desbaterei.

(Urmare.)

Președintele Pechy deschide la 10 oare ședința cu presentarea unor petițiuni. Urmează la ordinea țilei continuarea desbaterei asupra proiectului de lege pentru scoalele medii.

După A. Herits (pro) ia cuvântul:

Adolf Zay (sas): Onorată casă! Pentru parlamentul unguresc e lucru strein dezvoltarea de principii. La noi se primesc de regulă proiectele guvernului, pe lângă câte-va observări secundare, așa cum îi convine ministrului. Noi am degenerat într'un birou de expediție, într'o mașină de votare a guvernului. Ați însă ne aflăm în fața unei aparițiuni noue. Ați e a 8-ta zi, de când decurge desbaterea asupra privilegiilor celor mai prețioase ale învățămîntului nostru, de când se încurcă spiritele și izbucnesc, durere, și pasiunile. Împregiurarea aceasta ne arată mai invederat, că guvernul prin proiectul de față a întreprins una dintre lucrările cele mai încumetate. Din desbaterea generală încă departe de reflux s'a putut convinge și guvernul de ce iluziuni amăgitoare a fost cuprins atunci, când a întreprins cu multă ușurință lucrarea aceasta. Nu e lucru ușor a regula prin o lege de stat învățămîntul din scoalele medii în Ungaria între împregiurările de față, de oare ce trei principii mari, trei greutăți așteaptă a fi considerate, respective deslegate: marele număr al controverselor didactice în privința întrebărilor celor mai însemnate organizatorice ale scoalei medii, întrebarea despre proprietatea și administrarea scoalelor medii în Ungaria și în fine faptul, că Ungaria e o țeară poliglotă.

Știința despre învățămînt încă până ați n'a ajuns la un rezultat normativ în privința celor mai însemnate întrebări ale organizațiunii scoalelor medii. Preste tot locul aflăm întrebări nerelovite. Discusiunea științifică e încă în decurgere și noi nu sîntem ați îndreptății, ne lipsesc chiar și facultatea a o declara din parte-ne de încheeată. Chiar și întrebarea despre chemarea scoalei medii e ați încă controversă. Unii susțin, că e scoală medie între scoala elementară și între scoalele mai înalte avend chemarea de a pregăti pentru universitate și politehnic. Alții earăși și spre aceștia înclină în timpul mai nou majoritatea pedagogilor declară că scoala medie ar avè totodată și chemarea de a oferi o cultură generală conformă trebuințelor, ce se ivesc în stratele mijlocii ale societății. Dar chiar și dacă facem abstracțiune dela aceasta din urmă, o întrebare rămâne totuși nerelovită. Dacă scoala medie are să ofere numai pregătirea pentru scoalele mai înalte, cari sînt formele, în care să-și deslege în modul cel mai sigur chemarea aceasta?

S'a adus pe tapet în decursul desbaterei din partea reprezentanților votului separat și din partea altor vorbitori cestiunea scoalei medii ne'mpărțită; eu însă cred, că după starea de ați a științei despre educațiune, întrebarea aceasta nu se poate formula așa, pre cum o au formulat antevorbitorii: care este unica formă mântuitoare a scoalei populare, din contră așa: în cari forme diverse își poate și trebuie a-și implini scoala medie chemarea sa multifarie. Și e întrebare: ce oare sînt în stare cele două categorii tradiționale ale scoalei medii a implini întreaga chemare a scoalei medii și a corespunde ori-cărui grad și ori cărei forme a trebuințelor culturale medii. Esempul și experiența altor țeri ne arată, că nu e bine a separa cele două forme fundamentale una de alta fără a admite între ele o treaptă mijlocie. În alte țeri, în deosebi în Germania, pe care d. ministru de instrucțiune o a numit la alt loc leagănul clasic al științei despre educațiune, se află între gimnasiu și scoala reală gimnasiul real, și și acesta în două forme, amesurat trebuințelor culturale ale orașului sau regiunii respective. Una din formele acestea — și pe aceasta o țin de cea mai însemnată — represintă în cele patru clase inferioare scoala medie neimpărțită, și se separează numai în clasele superioare în cele două direcțiuni, cari corespund studiului special dela scoalele mai înalte. Pe lângă aceasta există și cealaltă formă din punct de vedere pedagogic tot atât de motivată, anume gimnasiul real dela început până la sfârșit neimpărțit, care caută a implini după tipul scoalelor reale germane de originea primă chemarea culturală a scoalei medii prin combinarea disciplinelor clasice cu cele esacte. Toate aceste scoale medii s'au adevărit conform trebuințelor locale de folositoare și bune întocmai ca cele două forme fundamentale: ca gimnasiul și scoala reală. Îndreptățirea exclusivă a formelor din urmă e așa dară, puțin zis încă, o întrebare deschisă. Tot atât

de discutabile sînt și toate consecuențele, care se pot trage din întrebarea despre categoriile scoalelor medii. E controversă întrebarea, spre ce scop pregătesce una sau cealaltă formă a scoalei medii și ofere oare în deosebi scoala reală și chiar scoala reală fără limba latină o pregătire generală multă-mitoare pentru universitate. E controversă întrebarea relativ la pregătirea viitorilor profesori din scoalele medii, poate fi oare acela, care a absolvat scoala reală și apoi mai târziu politechnicul profesor, și oare are politechnicul preste tot chemarea a pregăti profesori pentru scoalele medii. E controversă întrebarea, cari sînt obiectele de învățămînt obligate recerute de unul sau celălalt soi al scoalelor medii. Debaterea științifică asupra însemnătății necesității limbii eline încă nu e încheată, tot asemenea neresolvită e întrebarea, oare se poate vorbi de o scoală medie, ast-fel despre scoala reală, din punct de vedere practic, dacă nu se propune în ea limba latină.

Tot asemenea contraversă e și întrebarea, că oare are loc în scoala medie propedeutica filosofică, și dacă da, se se propună ea oare ca obiect de sine stătătoriu sau numai în legătură cu alte obiecte omogene de învățămînt; se nu se propună oare logica s. e. cu matematica, psihologia în legătură cu limba maternă. Și pe lângă toate acestea rămâne neresolvită întrebarea, câți ani se dureze cursul de învățămînt în scoala medie, și e oare posibil și consult a dori ca scopul învățămîntului din gimnasiu se se ajungă în opt ani și că oare nu se arată necesitatea sau și numai dorința de a se înființa clasa a noua și că în fine n'ar ajunge oare pentru o scoală reală fără limba latină un curs de șapte ani. În legătură cu acestea ar fi controversă întrebarea, că oare profesorii pentru scoalele medii se fie necondiționat reținuți a face la universitate un curs de 4 ani și că oare alocuirea în deosebi față cu scoalele cu 9 clase n'ar fi de ajuns un curs universitar de 3 ani. Întrebarea cea mai controversată e cea referitoare la așa numita „cultură generală”, care ar fi a se pretinde dela profesorii dela scoalele medii. Mai toate sistemele de învățămînt își au vederile lor în privința acestei culturi, într'unele sînt statorite cu totul alte discipline și puncte de mîncare ca în celelalte. E de însemnat că în Prusia, unde în direcțiunea aceasta s'au făcut experiențele cele mai multe și mai normative sub titlul „cultură generală” nu se cere dela candidații de profesură mai mult decît au fost pretențiunile esamenului de maturitate. După regulamentul prusian candidații de profesură, cari dovedesc a fi prestat un esamen de maturitate eminent, sînt scutiți de esamenul fundamental, de esamenul despre știință în general.

Onorată casă! Schița aceasta, deși scurtă, ne arată că discuțiunea științifică asupra întrebărilor organizatorice ale scoalei medii încă nu e terminată în întreaga Europă civilizată. Am vădut că pas de pas dăm de controverse; chiar și planul, după care ar fi a se ridica un edificiu scolar corespunzător, e încă controvers. Se vede deci, că pentru de a pute duce în deplinire un op așa greu, precum e opul din discuțiune, se cere multă cunoștință de cauză, apoi circumspecțiune și considerațiune față cu susținătorii scoalelor în Ungaria. E fapt notoric, că conform dezvoltării istorice și sociale a Ungariei, nu statul, ci confesiunile au înființat și susținut în partea cea mai mare scoalele, și prin urmare și scoalele medii. (Bella Grünwald: Aceasta s'a întemplat preste tot locul). Ba nu! în celelalte părți ale Europei, în special în Germania, scoalele medii parte mare încă dela reformațiune au trecut în mâinile laicilor, a comunei, a ținutului și statului. La noi însă ne dovedesc statistica, că în Ungaria și adî din cele 179 scoale medii a înființat statul și susținut numai 26, ba strîns luat numai pe cele 18 scoale reale, cari singure sînt neconfesionale, pe cînd abstragînd dela 16 scoale comunale și trei institute private, până adî se arată 134 scoale medii înființate și susținute de confesiuni. Statul așa dară n'are de gînd a duce în deplinire planul sîu de edificat pe pămîntul sîu propriu, ci pe proprietatea străină, și cu mijloace străine, pe pămîntul și cu mijloacele confesiunilor, cari susțin scoale. Aceasta se arată mai drastic, dacă comparăm mijloacele, pe cari le dă statul cu mijloacele date de confesiuni pentru susținerea de scoale medii. După raportul din toamnă al d. ministru de instrucțiune, spele avute cu toate scoalele medii în decursul anului 1881 s'au urcat la 3,312,000 fl. Dintr'acești a contribuit statul numai 578,000 fl., astfel cam $\frac{1}{6}$, confesiunile însă $\frac{5}{6}$ părți. E așadar fapt necontestabil, că și adî confesiunile, cari au înființat mai toate scoalele din țeară, contribuie — afară de concursul spiritual — partea cea mai mare din mijloacele materiale pentru susținerea scoalelor medii. Și oare după dreptul de stat adî încă nealterat confesiunilor nu

le compete și alt drept fără numai singurul drept de a-și plăti ele înșile scoalele medii și oare cu plățirea aceasta li se eshauriează întregul lor cerc de drept, întreaga lor chemare față cu scoalele medii?!

Codicele țerei răspunde la întrebarea aceasta cu un „nu” la înțeles. Starea istorică și de drept în Ungaria s'a dezvoltat astfel, încît mai fie care confesiune are față cu scoalele medii înființate de ea însăși dreptul de a le regula și administra astfel deplină autonomie scolară.

Singur în privința bisericii catolice ungare a fost autonomia dubioasă. Dezvoltarea anilor din urmă a reversat și în privința aceasta lumina de lipsă. Pe cînd scoalele medii confesionale catolice — 71 la număr — până acum și chiar și în raportul ministerial din acest an au figurat între scoalele „de sub dispozițiunea și conducerea nemijlocită a ministrului de culte și instrucțiune publică” pe atunci s'a arătat în anul trecut un eveniment, care, demn de a fi considerat mai deaproape va fi poate apt a exercita o influență decizătoare asupra dezvoltării ulterioare a acestei întrebări. Reprezentantele chemat al bisericii catolice sau cel puțin al ierarhiei catolice, cardinalul-archiepiscop, Ludovic Haynald, a prezentat anul trecut subcomitetului comisiei de instrucțiune un memorandum foarte însemnat, în care pretinde și pentru biserica catolică aceeași autonomie scolară, precum le compete celorlalte biserici din țeară. cerînd, ca autonomia aceasta catolică se stea în legătură cu reîntroducerea comisiei studiilor (*studiorum commissio*) ca celei mai înalte autorități scolare confesionale.

Respectivii susțin însă și adî pretensiunea făcută; în decursul dezbaterii chiar am avut ocașiunea a audî pe colegii aparținători bisericii catolice spriginind pretensiunea aceasta. Aceasta o a declarat antevorbitorul F. Meszáros și într'o vorbire mai lungă și însemnată pentru deosebita ei francheță dep. Bende; cel din urmă cu deosebire a accentuat în mod energic organizarea autonomiei catolice. Pentru mine a fost foarte prețioasă declarațiunea dep. Bende, că proiectul acesta n'ar fi trebuit concipiat până nu s'ar fi constatat natura de drept a fondului de studii și religiune, care după părerea dînsului e curat confesional, catolic.

Până nu se va rezolvi definitiv cestiunea aceasta încă controversată, nu se poate statori că scoalele susținute din acest fond se stea sub conducerea statului sau se fie autonome. Ar fi ilegal și nedrept a le denega apriori autonomia. Domnul deputat a mai adaus, că biserica catolică nu va mai suferi, îndată ce se va deslega cestiunea cu fondul, o altă mînginire a autonomiei sale scolare. Eu din parte-mi sciui prețui pe deplin astfel de pretensiuni. Dacă factorii competenți ar enuncia, că fondurile acestea sînt curat confesionale de natură catolică, — ceea ce adî încă nu o pot crede — în casul acesta, cred eu, ar cere ecuitate și dreptate, ca scoalele susținute din ele respective confesiunii catolice se se dea aceeași autonomie scolară, precum o au celelalte confesiuni din țeară. Astăzi însă întrebarea relativ la natura de drept a acestor fonduri e încă deschisă și îmi pare foarte rău, că d. ministru de culte și instrucțiune publică n'a corespuns provocării ce i-am adresat anul trecut în comitetul de instrucțiune: de a regula mai întăiu întrebarea aceasta despre fonduri și apoi a păși la regularea scoalelor medii. Fiind că și în privința aceasta plănuesce un „*filius ante patrem*”, opul acesta al ministrului nu va ave durată lungă din motiv că basa i se clatină. Acestea îmi sînt observările față cu autonomia catolică, a căreia organizare și putere de viață o dovedesc din inimă odată din punct de vedere al egalei îndreptățiri, de altă parte din motiv, că biserica catolică ar câștiga în ochii mei înfățișându-se față cu statul ca independentă.

Mai puțin controversă și din vechime recunoscută și asigurată e autonomia scolară a protestanților. Trebuie să mă feresc a vorbi despre autonomia protestanților ungureni, ca să nu suscitez jalușia sangvinicului inspector general al luteranilor ungureni și să-i dau ansă a-și descredita poziția tineră prin alușii pline de tact la advocați nechemati. Cu atîta mai detaiat îmi voi permite a vorbi despre autonomia protestanților transilvăneni, căci dl ministru a fost atît de iubitoriu de dreptate și atît de conștient, de o a trecut cu vederea apoi și comisuniunea de instrucțiune s'a făcut, ca și cînd n'ar exista nici o autonomie scolară. Onorată casă își va aduce aminte, că dreptul de stat în principatul Transilvaniei s'a stabilit îndată după introducerea reformațiunii astfel încît sistemul „*trium nationum ac quatuor receptorum religionum*” reprezenta statul.

Aceste patru confesiuni recepte au fost între sine egal îndreptățite regulându-și și administrându-și independente de stat nu numai atacerile bisericesci, ci și cele scolare. Venind apoi cătră finea se-

colului al 17-lea principatul independent al Transilvaniei sub dominațiunea Habsburgilor, ea pretinse în pactul de anesare între altele deplină recunoșcere și garantare acestei autonomii confesionale, și diploma leopoldină din anul 1691, care înarticulase acel pact declară serbătorește și în mod obligator pentru toți succesorii lui Leopold I. că „*in causa receptorum ibidem religionum scholarum etc. nihil alterabitur*”. Un secol mai târziu, în anul 1791, pe cînd se ivise în regatul Ungariei necesitatea de a statori periferia autonomiei scolare de acolo urmă în Transilvania pe basa legilor vechi și a pactului de stat leopoldin o nouă întărire și esplicare a autonomiei scolare prin art. de lege 55 din anul 1791. Acesta sună așa:

„*Ad conciliandam perpetuam fraterni amoris et fiduciae harmoniam stabilendamque per hoc publicam patriae tranquillitatem communi statuum voto statutum est: ut liberum sit singularum quatuor religionum ecclesiarum, earumque patronis ubicunque in liberis scilicet regis civitatibus, urbibus et oppidis, villis item et possessionibus, ac aliis quibuscunque locis sacras aedes, turres atque scholas absque ullo impedimento exstrui facere prout vigore praesentis articuli singularum religionum status assecurantur quod in moderno per singulas quatuor religiones actu possessorum; ac in futurum etiam quovis tempore libere exstruendorum templorum, turrium, campanarum, caemeteriorum, collegiorum et gymnasiorum usu nunquam turbabuntur*”.

Părerea de jurisconsult dată de așa numita „*deputatio regnicolaris literaria*” emisă de Dietă a declarat, că autonomia aceasta scolară eschide pe deplin amestecul unui al treilea, și chiar amestecul statului; deputațiunea a raportat mai de parte, că ar fi un drept fundamental al fie-cărei confesiuni transilvane pe baza drepturilor vechi și a praxeii de până acum: *ut earum scholae sine influxu aliorum dirigantur*”.

E așa dară, fără îndoială că autonomia legal garantată, a conferit confesiunilor în Transilvania dreptul a-și regula și conduce scoalele medii liber și independent de ori-ce influență străină. Aceasta nu-i nici decît un punct de mîncare anticuat și superat, care s'ar fi dat de atunci per desuetudinem uitărei, căci autonomia aceasta s'a dus de atunci în continu în deplinire în tot cuprinsul ei, fără a se fi încercat statul a o jigni, ear cînd s'a unit pela anii 60 Transilvania cu Ungaria și pactul de uniune a regulat condițiunile detaiate, atunci a declarat art. de lege 43: 1868, prin care s'a înarticulat uniunea și care poartă timbrul unui pact bilateral a unei legi de stat fundamentale, că legile religiunare transilvane astfel și autonomia scolară transilvană se rămân și după uniune intactă.

Aceasta poate servi drept dovadă dl dep. Dobranszky și acelora, cari s'au indoit despre vigoarea legilor religiunare transilvane, că statul maghiar modern nou creat pe la anii 1860 a primit îndatorirea morală a observa și spriginii și din parte și autonomia confesiunilor garantată prin legile mai vechi transilvane. Așa dară aici nu e vorba de vechituri, ci de un act obligator al acestuiași parlament, de o îndatorire, pe care trebuie să l țină parlamentul actual în sîntenie, dacă mai posedă simț de drept și de datorință. (În apropierea vorbitorului se aud strigări: Așa este, așa este!)

Onorată casă! Dacă mi-am luat libertate a schița starea legală actuală a autonomiei scolare, prin aceasta nu voiu nici decît a susține că aceea se se observe și pe viitoriu *ad literam*. Îmi voiu permite însă a arăta în decursul vorbirii mele, care ar fi fost singura cale loială și legală pentru aducerea de schimbări. Aici voiu numai a mai observa că autonomia aceasta scolară se exercitează încă și adî în Transilvania și nici decum în defavorul învățămîntului și a moralității generale, de oare ce după cum se sciie, institutele autonome confesionale sînt în Transilvania, cu mult mai bune decît cele de stat. În deosebi îmi țin de datorință a constata că biserica a cărei membru modest sînt și eu, și care a fost aici espusă la atâtea atacuri, s'a nizuț în totdeauna a se ține în conștiința responsabilității sale pe nivelul timpului și a corespunde tuturor pretensiunilor științei despre instrucțiune și educațiune. (Așa este! în apropierea vorbitorului.) Astfel trebuie să enunciu, că la noi esamenul de maturitate, în Ungaria până bine de curînd necunoscut, s'a sistemizat de pe la începutul anului 1850 și s'a observat foarte strict. Esamenul de calificățiune profesoral e regulat la noi de pe la anul 1860. Candidatul trebuie să fi cercetat după depunerea esamenului de maturitate 3—4 ani vre-o universitate, și nu scoale laterale și să-și fi vedut de studiile științifice generale, precum și de studiile speciale, apoi să fi fost cel puțin un an de probă aplicat la o scoală medie spre a se iniția în arta de a propune. După ce candidatul a probat că într'unesc

condițiunile acestea se admite la examenul de calificare. Partea scripturistică a acestui examen cuprinde o temă științifică lucrată în 2—6 luni, partea verbală trebuie să probeze, că candidatul are cunoștințe multămitoare din grupa studiilor sale speciale. Așa se califică la noi candidații de profesură și își servesc drept satisfacțiune a puterii constata că la scoalele noastre medii sășesci nu e nici un profesor, care să nu fie censurat și calificat.

Eu cred, onorată casă, că biserica noastră transilvană pe lângă astfel de sisteme de învățământ și pe lângă o asemenea calificare de profesori poate presupune despre sine cu conștiință liniștită, că se nizește sincer a corespunde chemării și îndatoririi sale culturale.

Pe lângă considerările și greutățile aceste didactice și pedagogice nu trebuie să uitați, fiind a regula instrucțiunea în scoalele medii nici împregiurarea, că populațiunea în Ungaria în partea cea mai mare e nemaghiară, și că maghiarii, sunt aici numai o mână de oameni. Cetățenilor nemaghiari li s'au asigurat un cuant oare-care — deși de tot mic — de drepturi private și de pretensiuni culturale. D. dep. Zsilinsky a afirmat vis à vis de colega meu Wolff, că în istoria Ungariei nu s'ar afla nici o lege, despre baza căreia s'ar putea dice, că națiunea maghiară a tractat neomenos cu cetățenii nemaghiari. E ceva drept în afirmarea aceasta. Când timp limba de stat a fost cea latină, toate celelalte limbi au fost disconsiderate, nu mai puțin cea maghiară. De atunci s'a schimbat treaba. N'am nimic în contră, că în locul unei limbi moarte a intrat limba maghiară, căci recunosc, că maghiarii au dat în multe privințe statului nostru timbrul său. Nu mă pot însă învoi cu extensiunea, care o dau maghiarii îndreptățirii limbei oficiale în Ungaria și mi-ași permite a atrage atențiunea d. dep. Zsilinsky, care ca membru al secțiunii istorice în academie afirmă, că nu se află în istoria Ungariei nici un exemplu de netoleranță națională numai asupra art. de lege 6: 1839/40 și asupra art. 2: 1843/4. Pretensiunile ridicate în articolii de lege de pe la anii 30 relativ la limba maghiară atâta au fost de modeste, încât te surprindeau. Articollii citați mai sus ridică deja nesce pretensiuni, cari numai modeste nu se pot numi. Cel dintâiu cere, și în comune nemaghiare să se poarte matriculele în limba maghiară, al doilea pretinde, ca instrucțiunea în treagă în toată Ungaria să se predea în limba maghiară. Poate își aduce aminte d. dep. Zsilinsky, care a fost urmarea acestei netoleranțe naționale pe la finea anilor 40?! În dieta din 1861 s'a recunoscut că mai înainte s'a purces în mod prea netolerant față cu nemaghiarii. Aceasta o semnifică adresa către monarhul a dietei din 1861: „Și noi scim, că conștiința naționalităților, ce se desvoaltă din ce în ce tot mai mult, merită considerare, și că nu se mai poate măsura cu măsura timpurilor trecute și a legilor noastre mai vechi. Dieta ungară din 1861 a declarat așa dară serbătoresce, că pe viitor se vor tracta nemaghiarii într'un mod mai omenos și mai conciliant.

Spre regularea acestei afaceri la propunerea lui Eötvös s'a denumit o comisie între membrii acesteia, voiu aminti afară de Eötvös pe contele Iulius Andrássy, Toth Vilmos, Szalay László, Tisza Lajos și Podmaniczki Frigyes. În operatul adresat de această co-

misie dietei, se dice: „fie-care confesiune și fiecare naționalitate are dreptul să înființeze scoale medii sau institute mai înalte. În aceste institute și în cele existente deja pelângă rezervarea dreptului de supraveghiere al statului, respectivul individ sau corporațiune, care a înființat institutul, statorcesc sistemul învățământului și limba de propunere.“ Statorirea limbei de propunere în institutele de stat cade în competența ministrului de culte, care în dispozițiile sale privitoare la acest obiect va respecta îndatinatele limbi din vecinătatea institutului respectiv.“

Și credeți că dieta din 1861 a statorit nise normative momentane, cari ați primite pot fi mâne schimbate sau chiar respinse? De loc nu. În pasagiul de încheiere al operatului comisiei se dice espres: „drepturile naționalităților astfel statorite sunt lege fundamentală (sárkalatos törvények) și sunt puse sub scutul onorului național“. Onorată casă! După provisorul dela 1860 viața constituțională luând nou avânt legislativa Ungariei s'a aflat îndemnată de ași împlini promisia din 1861 și astfel a făcut articolul de 44 din 1868 proiectul de lege „despre egală îndreptățire a naționalităților“, care în § 14 recunoaște confesiunilor dreptul de a hotări însele limba de propunere în institutele lor, și în § 20 asigură acest drept și municipielor, comunelor, corporațiilor și la privați, și în § 17 se îndatorcesc statul, ca în locurile, pe unde locuiesc nemaghiari, învățământul chiar și în institutele de stat să se propună în limba respectivilor locuitori începând de jos până la institutele mai înalte. Se înțelege că dispoziția aceasta nu s'a executat nici odată.

În anul 1870 domnul ministru de culte de ați credem că dispozițiile acestui §. trebuiesc susținute, căci eată ce a zis domnia Sa în ședința casei din 28 Faur 1870: § 17 al legii despre naționalități prescrie ca în institutele mai inferioare limba de propunere poate să fie alta și nu cea maghiară. Cred și am firma convingere că în sensul acestei legi trebuie să ne îngrigim de institute medii, gimnasii și alte scoale de asemenea grad, în cari fiecare cetățean al patriei se-și poată face studiile în limba sa proprie; și voiu apêra propunerile ce se vor face în sensul acesta.“ Domnul ministru nu mă va numi de indiscret, când i revoc în memorie promisia făcută înainte cu 11 ani, căci nu cred se-și fi pus și promisia aceasta în cuiul, de care atêrnă o bunicică clasă a principiilor sale fundamentale.

(Va urma.)

Varietăți.

* (Concert). Trăim în sezonul concertelor. De o săptămână încoace am avut trei concerte, care de care mai frumos. Duminecă în 8 Aprile concertul reuniunii române de cântări din Sibiu. Vineri în 13 Aprile concertul tinerului nostru de mari speranțe Nicolae Popovici, și asară în 15 Aprile concertul Reuniunii germâne „Hermania“ din loc.

Cântarea este universală. Fie inima omului cât de amărită, când aude o cântare frumoasă se mângâie, uită necazurile, vie ele dela vremea nefavorabilă ce domnesce ați pre la noi și fisicesce și moralicesce: Și noi am uitat necazul pre câteva momente, căci frumos a cântat Reuniunea română de cântări din Sibiu, frumos a cântat domnul Nicolae Popovici, și frumos a cântat și „Hermania“ asară.

Chorul de bărbați al „Hermaniei“ a arangiat aseară concert cu următorul program:

1. Choral prinsonierilor din opera „Fidelio“ de Beethoven.
2. Scenă din opera „Josif“ de Etinne Nicolai Méhul 1763—1817 pentru 10 voci solo și acompaniare pe piano.
3. Romanță (F. dur) pentru violină și Pianoforte de L. v. Beethoven.
4. „Schön Rohtraut“ chor de H. W. Veit.
5. Cuintet pentru instrumente (D. moll.) de I. L. Bella.
6. Două choruri.
 - a) „John Anderson“ de I. Dürrner.
 - b) Cântec popular din Finlanda, arangiat de I. Renner.
7. Trei cântări în ton popular pentru o voce și Pianoforte de Wilhelm Weiss.
 - a) „Lied“.
 - b) „Wunderbar ist mir geschehen“.
 - c) „Wohin mit der Freud“?
8. Două coruri și acompaniare pe pianoforte.
 - a) „Der Gang zum Liebchen“ din opera 31 Nr. 3 de I. Brahms. Localisat pentru cor de bărbați și fortepiano de W.
 - b) „Vieța țiganilor“ de R. Schumann. Arangiată pentru cor și acompaniare cu 4 mâni pe pianoforte de Ioh. Herbeck.

Cântările corale au fost foarte bine executate. Direcțiunea corului a fost în mâine domnului Weiss, acompaniarea o a provădit domnul director de musică I. L. Bella. Publicul au fost de tot entusiasm. Numărul 4 a trebuit să se repeteze întreg.

În Nr. 3. viora domnului Mœckel a fost tot cea vechă măestră.

„Cuintetul domnului“ I. L. Bella a fost foarte frumos. Și am vătămă modestia domnului Bella, când am dice mai multe despre Domnia Sa. Publicul prin dese aplause și-a dovedit și de astădată simpathiile sale.

Cele trei cântări din Nr. 7. le-a executat dirigentul corului domnului Weiss. Domnul Weiss este cunoscut ca un basist. Aceasta nu o constatăm astăzi pentru prima oară. Domnul Weiss scie interpreta simțemintele cu mare măestră. Mare efect a produs cântecul: „Wunderbar ist mir geschehen“, în care ne spune că cu iubita sa ar trăi fericit ori și unde. Desele aplause au silit pre domnul Weiss să cânte o piesă și afară de program.

Felicităm pe dirigentul Hermaniei pentru succesul concertului de asară și-l asigurăm despre sincerele noastre simpathii.

Arta este terenul, pe care se vede că mai ușor ne înțelegem. Se lucrăm mână în mână căci frumosul din artă totdeauna răsplătesce ostenelele.

Când vom avea și noi românii din Sibiu un cor de bărbați disciplinat ca cel al „Hermaniei“, vom putea dice: „Am progresat încă cu un pas“.

* (Spanga), mai în urmă și Spánka se află mai bine. Preste câte va țile va fi transportat la Budapesta. Despre ascultările lui sunt diverse faime. Positiv însă nu se scie se fie mărturisit nimic de oare ce închișițiunea este secretă.

* (Erată). În Nr. 38 pag. 152 dela coloana I al cincelea rând în loc de cuvântul „rare-ori se se cetească „care“.

Loterie.

Sâmbătă 14 Aprile n. 1883.

Buda: 54 39 15 57 90

Bursa de Viena și Pesta.

Din 1 Aprile n. 1883.

	Viena	B-pesta
Renta de aur ung. de 6%	120.30	120.30
Renta de aur ung. de 4%	90.05	90.05
Renta ung. de hârtie	88.10	88.05
Ațiuni de credit austr.	316.10	316.50
Datorie de stat austriacă în hârtie	78.40	78.30
Datorie de stat austr. în argiut	78.95	78.75
Strisuri fonciari ale institutului „Albina“		100.30
London (pe polița de trei luni)	119.65	119.55
Galbin	5.64	5.63
Napoleon	9.48½	9.48
100 marce nemșeci	58.50	58.50

Nr. 40. [399] 2—3

CONCURS.

Pentru ocuparea postului de Contabil, cu două oare ficse pe di, la Biserica română ort. rês. dela sf. Nicolae din Brașov, se eserie concurs cu termin până la ultima lui Aprile st. v.

Despre sistemul și modalitatea, după care este a se purta Contabilitatea, cu care este împreunat un salariu de 360 fl. v. a. pe an, se poate lua informațiune detaiată dela Epitropia parochială.

Brașov, 27 Martie 1883 st. v.

Comitetul parochial al Bisericii române ort. rêsărit. dela sf. Nicolae.

Pentru sezonul de vară

și-a procurat subscrisa un mare deposit de **pălării pentru dame și băeți**. Prețurile cele mai moderate. Comande în afară se vor executa prompt.

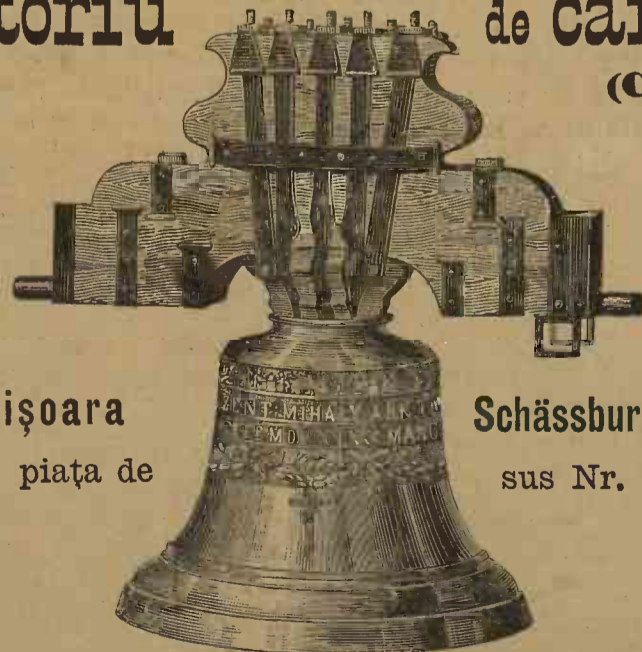
[401] 1—2

Sibiu, 12 Aprile 1883.

G. Wegmuth.

Strada Cîsnădiei Nr. 25, etagiul I.

Mihaile Manchen, vărsătoriu de campane (Clopote)

în Sighișoara

piața de

Schässburg-(Segesvár)

sus Nr. 168

o firmă ce există dela anul 1882 și se bucură de un renume bun, se recomandă tuturor comunelor bisericesci a lifera și repara clopote de toată mărimea și cu prețurile cele mai convenabile. Comandele se efectuează și în depărtare. Clopote mai mice sunt în tot timpul gata.

[400] 1—3

Nr. 1500 1883.

[397] 3—3

Publicațiune.

La cerera lui Carol Fejervári în privința comasării generale a hotarului comunei Măgheruşului-Şielului s'a ficsat di de pertractare ziua dela 15 Maiu 1883 înainte de ameađi la 8 oare. Părțile interesate sunt invitate la terminul pus, a se înfățișa la pertractare sau în persoană sau prin plenipotențiții lor, cu acea observare, că absența unei sau altei părți se va considera ca consimțire cu comasarea. Petițiunea pentru concesiunea comasării le stă în voie părților a o vedè la subscrisul tribunal și la primăria comunei.

Din ședința tribunalului reg. din Dej finută în 31 Martie 1883.

Un clavier

de 6 octave, renovat se dă în schimb pentru mijloace solide de traiu sau alte obiecte de preț. [402] 1

Adresa: **Piano. Brad-Hunyad.**